

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий юридичний інститут

Кафедра цивільного права

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ РИМСЬКОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма Право

Спеціальність D8 Право

Галузь знань D8 Бізнес, адміністрування, право

Затверджено на засіданні кафедри
цивільного права
Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи римського приватного права
Викладач (-і)	Олійник Оксана Степанівна, кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора навчально-наукового юридичного інституту
Контактний телефон викладача	Олійник Оксана Степанівна (0342) 596130, 0661563610
Е-mail викладача	Олійник Оксана Степанівна oksana.oliinyk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	Заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua При вивченні навчальної дисципліни можуть використовуватися можливості платформ Google Classroom, Google Meet, Zoom та інші.
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти, розміщеному на інформаційному стенді та сайті кафедри https://kcp.cnu.edu.ua/informatsiia-shchodo-navchalnoho-protsesu/ Також можливі консультації шляхом листування через корпоративну електронну пошту.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є приватно-правові відносини та особливості їх регулювання в період існування Римської держави, а також рецепція норм римського приватного права у більш пізніх правових системах. В рамках навчальної компоненти здобувачі вищої освіти оволодівають основними поняттями, принципами, правовими джерелами, юридичними інститутами римського приватного права, а також особливостями застосування та адаптації положень римського приватного права в сучасному приватному праві України.</p> <p>Програма навчальної дисципліни складається з таких <u>змістових модулів</u>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Правовий статус особи в римському приватному праві. 2. Речові та зобов'язальні правовідносини в римському приватному праві. <p>Римське приватне право є історично сформованою системою права, яка регулювала майнові та особисті немайнові відносини (цивільні відносини) у сфері приватного інтересу особи, та яка відіграла виключну роль у розвитку сучасної світової цивілістики. Навчальна дисципліна «Основи римського приватного права» закладає основи правової культури, юриспруденції загалом, а також дає знання про історію становлення та розвитку основоположних інститутів приватного права.</p> <p><u>Основними джерелами</u> навчальної дисципліни виступають Закони XII таблиць, окремі види законів Стародавнього Риму (постанови народних зборів, постанови сенату, імператорські конституції), праці видатних римських юристів, Звід законів Юстиніана (Дигести, Кодекс, Інституції, Новели).</p> <p>Вивчення римського приватного права в умовах формування цілісної ефективної системи приватного права, рекодифікації окремих приватноправових інститутів виступає основою базової підготовки здобувача освіти – юриста, дає ті засоби і навички, які є необхідними для формування юридичного способу мислення, сприяє розумінню суті, техніки та логіки побудови сучасних нормативно-правових актів. Вивчаючи римське приватне право, здобувач освіти вчиться аналізувати норми права не тільки в статично, а й у динаміці історичного розвитку, що надає можливість всебічного оволодіння правовими знаннями та розвитку його професійної</p>	

правосвідомості. Римське приватне право, виступаючи основою сучасного цивільного права, сприяє у підготовці фахівців, спроможних забезпечити повноцінну інтеграцію України у світове співтовариство.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи римського приватного права» є формування у здобувачів освіти цілісної системи знань про загальнотеоретичні засади римської та сучасної цивілістики, засвоєння таких фундаментальних понять та категорій приватного права як справедливість, розумність, добросовісність; засвоєння основ правового регулювання сімейних, речових, зобов'язальних, спадкових, процесуальних відносин в Стародавньому Римі, змісту приватноправових категорій та інститутів, що беруть свій початок з римського приватного права та реципійовані в цивільному праві України, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності у сфері захисту приватноправових відносин на основі досвіду римського приватного права.

Основними цілями вивчення навчальної дисципліни «Основи римського приватного права» є набуття здобувачами освіти знань та розуміння змісту основних положень та принципів римського приватного права; особливостей його формування та розвитку, аналіз основних джерел римського приватного права, визначення положень римського приватного права, реципійованих у сучасному приватному праві, формування у здобувачів освіти умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, що виникають у процесі реалізації правосуб'єктності учасників приватноправових відносин.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу джерел римського приватного права та результатів наукових досліджень приватно-правових відносин.

Здатність застосовувати знання положень римського приватного права у практичних ситуаціях.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), загально визнаних принципів римського приватного права добросовісності, розумності та справедливості.

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку римського приватного права, його місця у загальній системі знань про суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахові компетентності:

Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

Здатність застосовувати правові принципи та доктрини, сформульовані в римському приватному праві, в процесі освоєння інститутів приватного права.

Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин у розвитку основних інститутів римського приватного права та його рецепції.

Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ, порівняння

правових явищ римського приватного права та сучасного цивільного права і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел римського приватного права, включаючи наукову та професійну літературу, використовувати сучасні методи дослідження.

Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи на основі цінностей, ідей, положень римського приватного права.

Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів з врахування досвіду римського приватного права та його значення для розвитку сучасного приватного права України.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	10
семінарські заняття / практичні / лабораторні	6
самостійна робота	74

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
2	D8 Право	1	нормативна

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	сем/пр/л заняття	сам. роб.

Модуль I.

Правовий статус особи в римському приватному праві

Тема № 1. Поняття римського приватного права та його значення в історії розвитку юриспруденції. Система римського приватного права. Джерела римського приватного права.	-	-	10
Тема № 2. Правове становище особи в Римській державі. Шлюбно-сімейні правовідносини в римському приватному праві.	2	-	8
Тема № 3. Здійснення та захист прав. Судочинство у Стародавньому Римі. Вчення про позов. Позовна давність.	2	-	8

Модуль II. Речові та зобов'язальні правовідносини в римському приватному праві

Тема № 4. Речове право Риму та його правова характеристика. Загальна характеристика прав на чужі речі у Стародавньому Римі.	2	2	6
Тема № 5. Загальні положення зобов'язального	1	-	9

права			
Тема № 6. Загальне вчення про договори	1	2	7
Тема 7. Правова характеристика окремих видів договорів у римському приватному праві.	2	2	6
Тема 8. Загальні положення про недоговірні зобов'язання. Квазіконтракти. Зобов'язання, що виникають із правопорушень (делікти). Квазіделікти.	-	-	10
Тема 9. Спадкове право в Римській державі	-	-	10
ЗАГ.:	10	6	74

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах навчально-наукового юридичного інституту і визначається Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, введеним в дію наказом ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 19 травня 2023 р. № 309 https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf, а також Методичними рекомендаціями до порядку оцінювання успішності здобувачів вищої освіти у навчально-науковому юридичному інституті (далі - МРПОУ), затвердженими Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, протокол №13 від 27.06.2024) https://law.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/100/2024/11/metodychni-rekomendatsii-pro-poriadok-otsiniuvannia-uspishnosti.pdf</p>
Вимоги до письмової роботи	<p>Вивчення дисципліни передбачає <u>обов'язкове</u> виконання всіма здобувачами вищої освіти однієї письмової залікової роботи (пп. 3.3.5 МРПОУ). Робота виконується на останньому семінарському занятті та охоплює всі змістові модулі. Варіанти завдань на залік, бали за їх виконання, критерії оцінювання розробляються викладачами, які ведуть семінарські (практичні) заняття за погодженням з керівником навчальної дисципліни та затверджуються на засіданні кафедри цивільного права.</p> <p>Залік проводиться у формі тестування з використанням системи дистанційного навчання університету https://d-learn.pnu.edu.ua Залікові завдання охоплюють 50 тестових запитань (закритої форми з одною правильною відповіддю), що оцінюються у 1,5 балів за кожну правильну відповідь здобувача освіти.</p> <p>Максимальний бал за залікову роботу складає 75 (пп. 2.7.1 МРПОУ).</p>
Семінарські заняття	<p>Завдання для семінарських занять визначені у методичних вказівках, що розміщені на сайті кафедри https://kcp.pnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/ та на сайті дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua/</p> <p>Система оцінювання семінарських занять навчальної дисципліни, яка завершується семестровим контролем у формі заліку, визначена пп. 2.5.3 МРПОУ. Максимальна кількість балів за семінарські заняття становить 25 (пп. 2.7.1 МРПОУ).</p>

Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач освіти у визначеній викладачем формі та у визначені строки повинен виконати письмову залікову роботу.
Підсумковий контроль	Підсумковий контроль – залік. Підсумковий бал складається з суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально 25 балів) та балу за залікову роботу (максимально 75 балів). балів, пп. 2.6.3.МРПОУ). Підсумковий бал становить максимально 100 балів (пп. 2.7 МРПОУ).

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи:

Планується виконання здобувачами обов'язкових видів письмових робіт (обов'язкова письмова залікова робота) та додаткових видів письмових робіт (тестові завдання за питаннями, винесеними на самостійне опрацювання; письмові експрес-опитування на семінарських заняттях).

Зміст питань, форма, структура завдань та інструкції щодо виконання обов'язкових та додаткових письмових робіт визначаються викладачем, що проводить семінарські заняття, за погодженням з викладачем, що проводить лекційні заняття (Розділ 3 МРПОУ). За бажанням (для отримання додаткових балів) здобувачі освіти можуть виконувати індивідуальні завдання (п.п. 3.1.4.1-3.1.4.3 МРПОУ). Перелік та форма індивідуальних завдань розробляється керівником навчальної дисципліни та затверджується на засіданні відповідної кафедри.

Види, пояснення до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань розміщені на сайті кафедри <https://kcp.pnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/>

Академічна доброчесність:

Очікується, що здобувачі освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, визначених Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Положення-про-запобігання-академічному-плагіату.pdf>, усвідомлюючи наслідки порушення.

Реагування на порушення академічної доброчесності здійснюється відповідно до встановлених процедур https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/05/pr.01.1.1-08_2024-protsedura_8_universytet.pdf.

Відвідування занять:

Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають лекційні і семінарські заняття. Відпрацювання пропущених занять не є обов'язковим і проводиться лише за бажанням здобувача освіти.

Неформальна освіта:

Питання визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylii-stefanyka.pdf

Визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти

здійснюється одноосібним рішенням директора за умови, що назви освітніх компонент ідентичні або мають незначну стилістичну розбіжність; співпадає загальний обсяг годин (кредитів ЄКТС); співпадають компетентності та програмні результати навчання з дисципліни / дисциплін та результатів неформальної освіти або на підставі висновку експертної комісії кафедри.

8. Рекомендована література

1. Основи римського приватного права : підручник / В. С. Макарчук, В. Я. Марковський. 2-ге вид., перероб. Харків: Право. 2024. 352 с

2. Римське право крізь призму традиції і судової практики: монографія / за ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: ЕКУС. 2022. 512 с.

3. Римське приватне право: підручник / відпов. ред. Р. А. Майданик, Є. О. Рябокони. Київ: Алерта, 2023. 386 с.

4. Римське приватне право. Практикум: навч. посіб. / за ред. Р. А. Майданика та Є. О. Рябокони. Київ: Алерта, 2021. 220 с.

5. Римське право і сучасність. Кодифікація та рекодіфікація цивільного законодавства в Україні: досвід і перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Одеса, 25 червня 2021 р. / за заг. ред. д.ю.н., проф. Є.О. Харитонова. Одеса: Фенікс, 2021. 130 с.

6. Тетарчук І.В. Римське приватне право: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Харків: ЦУЛ. 2020. 136 с.

7. Харитонов Є.О. Підпригора О.А. Римське право. Київ. Юрінком Інтер. 2023. 528 с.

Детальний перелік монографічної, наукової, науково-практичної літератури, нормативних джерел та інформаційних ресурсів до кожної теми міститься в навчально-методичних посібниках:

1. Олійник О.С. Основи римського приватного права: Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять здобувачів освіти 1-го курсу заочної форми навчання (спеціальність 081 «Право», галузь знань 08 «Право»). Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут ПНУ, 2024. 30 с.

2. Олійник О.С. Основи римського приватного права: Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи здобувачів освіти 1-го курсу заочної форми навчання (спеціальність 081 «Право», галузь знань 08 «Право»). Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут ПНУ, 2024. 50 с.

<https://kcp.pnu.edu.ua/navchalno-metodychni-materialy/>

Викладач

к.ю.н., доцент Оксана ОЛІЙНИК